

Irena Pulak
Jolanta Staniek
Martyna Szczotka

Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu

Sprawozdanie z Seminarium naukowo-
-dydaktycznego dla nauczycieli
edukacji wczesnoszkolnej na temat:
„Edukacja zintegrowana w praktyce
szkolnej – szanse i zagrożenia”

Report of the Scientific-Didactic Seminary
on Early Childhood Education „Integrated
Education in School Practice – Opportunities
and Threats” for Teachers

25 listopada 2015 roku odbyło się Seminarium naukowo-dydaktyczne dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej na temat: „Edukacja zintegrowana w praktyce szkolnej – szanse i zagrożenia” zorganizowane przez Katedrę Dydaktyki i Wczesnej Edukacji Dziecka Akademii Ignatianum w Krakowie oraz Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Współorganizatorami seminarium był Instytut Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie oraz Akademia DIDASKO w Warszawie. Wzięło w nim udział około 150 uczestników, reprezentujących przede wszystkim środowisko nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

W składzie Komitetu Naukowego Seminarium znaleźli się naukowcy i badacze zajmujący się wczesną edukacją dziecka: prof. dr hab. Bożena Muchacka, dr hab. Iwona Czaja-Chudyba, prof. UP, dr hab. Krzysztof Kraszewski, prof. UP, dr Bożena Pawlak z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, dr hab. Jolanta

Karbowniczek, prof. AI z Krakowa, oraz przedstawiciele instytucji oświatowych: dyrektor Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli mgr Jarosław Chodźko, mgr Małgorzata Dutka-Mucha – wicedyrektor Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli ds. Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie, mgr Joanna Białobrzaska z Akademii DIDASKO i dziekan Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum ks. dr Krzysztof Biel SJ.

Zintegrowana edukacja wczesnoszkolna w związku z próbami jej permanentnego reformowania stoi przed wieloma wyzwaniami i zadaniami, stwarza nauczycielom mnóstwo problemów i dylematów bardzo trudnych do rozwiązania w codziennej praktyce szkolnej. Nieprawidłowości płynących z zaproponowanych przez MEN eksperymentów i wprowadzania nowych rozwiązań, często pozbawionych diagnozy, przemyśleń i weryfikacji, jest mnóstwo. Ten trudny i złożony etap edukacyjny przechodzi obecnie bardzo poważny kryzys. Dotyczy on głównie jakości kształcenia i wychowania, napotyka na wiele niepowodzeń, a także boryka się z niezrozumieniem i kazuistyczną interpretacją. Narastający marazm i brak reakcji wobec palących problemów wczesnej edukacji budzi niepokój, zagrażając przede wszystkim harmonijnemu rozwojowi dziecka. Biorąc pod uwagę powyższe, celem Seminarium naukowo-dydaktycznego było spotkanie przedstawicieli świata nauki i nauczycieli praktyków, zaprezentowanie poglądów środowiska naukowego i wywołanie dyskusji na ten temat w środowisku nauczycielskim, wymiana doświadczeń oraz przedstawienie wstępnej propozycji działań naprawczych.

Spotkanie miało miejsce w Auli im. G. Piramowicza w Akademii Ignatianum w Krakowie. Uczestników seminarium w imieniu organizatorów uroczyste przywitała dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. Akademii Ignatianum, a następnie obrady plenarne rozpoczęła prof. dr hab. Bożena Muchacka z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. W swoim wystąpieniu „Jakość w edukacji dziecka” zwróciła uwagę, że szkoła jest jedną z najważniejszych instytucji społecznych, przed którą stawia się trudne zadania i często poddaje krytyce wynikającej z rozczarowania albo efektami jej pracy, albo sposobem działania. Powszechna edukacja to główny mechanizm rozwoju w opinii wszystkich rządzących, a poprawa jej jakości jest priorytetem. Doświadczenie dowodzi jednak, że wiele inicjatyw mających na celu zwiększenie jakości edukacji nie przynosi oczekiwanych rezultatów, a zamiast tego utrwała stan aktualny. Współczesny świat generuje nieznanne problemy, które tworzą skomplikowany kontekst działania dla wszystkich instytucji edukacyjnych. Świadomość nieustannej i nieprzewidywalnej zmiany powinna determinować nasze myślenie o edukacji. Nie można bazować na rozwiązaniach wypracowanych w przeszłości. Edukacja nie jest działalnością indywidualną, lecz stanowi przedsięwzięcie zbiorowe. Niektóre zadania współczesnej edukacji, jak na przykład umiejętność współpracy czy poczucie wspólnoty, muszą się stać jej głównymi elementami. Autorka

podkreśliła znaczenie współpracy z rodzicami w procesie edukacyjnym i funkcjonowaniu szkoły. Wartość tej współpracy tkwi w nieograniczonym potencjale ludzkich możliwości i różnic osobowości, które łączą się we wspólnym działaniu.

W kolejnym wystąpieniu zatytułowanym „Otwartość edukacyjna czy «sztywność» behawiorystyczna w realizacji koncepcji kształcenia zintegrowanego – szanse i zagrożenia” dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. Ignatianum, zaznaczyła, że obraz współczesnej edukacji zintegrowanej w badaniach empirycznych nie napawa optymizmem. Wskazuje na nieudolność projektowania strategii nauczania – uczenia się, dowolność, kryzys jakości kształcenia i wychowania, nierzetelność merytoryczno-metodyczną, czego rezultatem jest obniżenie jakości kształcenia w klasach I-III. Samo pojęcie „integracja” wciąż wskazuje na dużą rozbieżność ujęć, chaos terminologiczny, brak jednomyślności, co do rozumienia istoty, założeń, uwarunkowań, konsekwencji edukacyjnych. Współczesne trendy w pedagogice wczesnoszkolnej są w dużej mierze odpowiedzią na pytanie: Jakie są oczekiwania i wyzwania stojące przed współczesną edukacją wczesnoszkolną? Prelegentka podkreśliła, że współczesna pedagogika wczesnoszkolna musi się zmierzyć z wieloma kierunkami badawczymi, potrzebą redefinicji niektórych pojęć i procesów oraz z ciągłym poszukiwaniem optymalnych sposobów realizacji celów wczesnej edukacji dziecka. Wskazała na konieczność zmian w zakresie organizacji procesu edukacyjnego, nawyków co do sposobów nauczania, przewartościowania wiedzy i umiejętności oraz twórczości i innowacyjności w realizacji różnych strategii edukacyjnych. Przejście w edukacji od dominacji nauczania na rzecz uczenia się poprzez własną aktywność i doświadczanie świata stanowi istotne zagadnienie w aktualnym dyskursie pedagogicznym. Współczesna szkoła musi kreować sytuacje, w których uczeń konstruuje swoją wiedzę poprzez samodzielną aktywność, a nie jedynie rejestruje, utrwała i odtworza przekazane przez nauczyciela informacje i zalgorytmizowane umiejętności. Przewidywane kierunki dalszych zmian w edukacji wczesnoszkolnej w zakresie nurtu teoretycznego będą dotyczyć pojawienia się nowych orientacji kierunków, prądów w obrębie humanistyki, zwiększenia liczby badań jakościowych odnoszących się do nauczania i wychowania dziecka w młodszym wieku szkolnym, krytycznej oceny (pozytywnej i negatywnej) dotyczącej realizacji koncepcji kształcenia zintegrowanego w klasach I-III. W zakresie praktyki możemy spodziewać się rzetelniejszej i wnikliwszej pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (słabym i zdolnym), wielowymiarowego rozwijania koncepcji kształcenia zintegrowanego w szkołach, podniesienia jakości wielostronnego edukowania dzieci, wzbogacania o nowe rozwiązania praktyczno-pedagogiczne, zbliżenia procesu edukacyjnego do standardów demokratycznego społeczeństwa otwartego, poszukiwania niekonwencjonalnych rozwiązań metodycznych oraz skuteczniejszego wdrażania pedagogizacji rodziców do szkół.

Następne wystąpienie dotyczyło „Wykorzystania nietypowych metod aktywizujących w nauczaniu”. Karolina Witkowska – nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej (Akademia DIDASKO) – zaprezentowała metody kształcenia, które sama wykorzystuje w swojej pracy dydaktyczno-wychowawczej z wychowankami. *Chmurka*, *Gałąź logiczna* i *Drzewko ambitnego celu* to tylko niektóre z metod, dzięki którym dzieci mają szansę nauczyć się samodzielnego myślenia, kreatywności i zaradności. Narzędzia krytycznego myślenia są bardzo łatwe w zastosowaniu, dzieci bez problemów mogą nimi manipulować. Z ich pomocą można analizować wydarzenia, przewidywać skutki swego postępowania, dostrzegać związki przyczynowo-skutkowe i rozwiązywać konflikty. Prelegentka, prezentując wiele doświadczeń, podkreśliła rolę nauczyciela, który powinien wzmacniać u dzieci naturalną ciekawość poznawczą i wspierać ich poszukiwania, by nakłaniać je do podejmowania zadań przekraczających ich obecne możliwości. Dzięki takiej zdrowej inspiracji dzieci mogą wykonywać zadania wykraczające poza ich umiejętności, czego bez pomocy nauczyciela nie mogłyby dokonać.

Dr hab. Iwona Czaja-Chudyba, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, w wystąpieniu „Edukacyjne mity i realizacyjne porażki – o wielorakim wspieraniu zdolności uczniów” zwróciła uwagę, że wczesna edukacja powinna koncentrować się przede wszystkim na odkrywaniu w dziecku tego, co niepowtarzalne i najlepsze. Edukacja dziecka zdolnego powinna opierać się na jego mocnych stronach, korzystne jest zastosowanie indywidualizacji nauczania, metod problemowych oraz innowacyjnych metod pracy. Autorka szczegółowo omówiła wybrane cechy dziecka zdolnego, przedstawiła propozycje strategii nauczycielskiego rozpoznawania zdolności w klasach I-III. Podkreśliła, że kluczowym czynnikiem wspierania zdolności dziecka jest właściwa postawa nauczyciela – bystrego obserwatora, serdecznego, wspierającego i stymulującego opiekuna dzieci.

Dr Bożena Pawlak z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie zaprezentowała temat „Podręczniki w kształceniu zintegrowanym – pomoc czy utrudnienie w pracy nauczyciela i ucznia”. Nie od dziś wiadomo, że dzieci w młodszym wieku szkolnym, by się uczyć, potrzebują specyficznego otoczenia, wsparcia. Bardzo ważna jest dla nich możliwość działania. Jeżeli uczeń może: dotknąć, przesunąć, zestawić, ułożyć, połączyć, rozdzielić, wyciąć, dopasować, dokleić – ma szansę myśleć, bo działa samodzielnie, we własnym tempie, może popełniać błędy i próbować je poprawiać, może weryfikować swoje pomysły, porównując je z pomysłami innych. Prelegentka podkreślała, że taką właśnie aktywność nauczyciel mógł animować, gdy do każdego podręcznika dla ucznia dołączone były tzw. wypychanki, wycinanki lub naklejki. To, co dziś proponuje się dzieciom, to raczej badania pośrednie, czyli np. obserwowanie, wyszukiwanie, porównywanie. Jej zdaniem podręczniki szkolne od wielu lat budzą kontrowersje, jednak to, co dzieje się wokół nich od początku 2014

roku, można nazwać prawdziwą rewolucją. Idea nowego elementarza stała się obiektem manipulacji, czyli czymś, co ma ułatwić realizację różnych celów, niezwiązanych jednak *stricte* z edukacją dzieci, samym elementarzem i jego funkcjami. Osoby rządzące, wprowadzając zmiany, nie odwołują się do badań lub debat dotyczących optymalizacji procesu uczenia się i nauczania dzieci, do konstrukcji elementarza i stawianych im w XXI wieku wymagań. W tym wszystkim zapominamy o najważniejszym odbiorcy, adresacie elementarza, czyli o dziecku.

Podczas seminarium, co warto podkreślić, zarówno w czasie obrad, dyskusji, jak i spotkań kularowych panowała bardzo życzliwa atmosfera, sprzyjająca twórczej wymianie opinii, doświadczeń, spostrzeżeń, myśli. Zaprezentowane referaty, a następnie dalsze rozmowy, zadawane pytania i wyrażane niepokoje z pewnością nie wyczerpały zgłębianego tematu, jednak niewątpliwie stanowią ważny i cenny wkład w prowadzoną w środowiskach naukowych i edukacyjnych dyskusję, dotyczącą szeroko rozumianej edukacji zintegrowanej.

Seminarium towarzyszyła wystawa produktów firmy Bambino i DIDASKO, które oferowały atrakcyjne pomoce dydaktyczne do pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi w klasach I-III.

ADRES DO KORESPONDENCJI

ADDRESS FOR CORRESPONDENCE

dr Irena Pulak

Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: irena.pulak@ignatianum.edu.pl

Jolanta Staniek

Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: jolanta.staniek@ignatianum.edu.pl

dr Martyna Szczotka

Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: martyna.szczotka@ignatianum.edu.pl
